

Adopció internacional de nens i nenes brasilers a Itàlia: la millor alternativa?

La pràctica de l'adopció sempre ha estat present en moltes cultures com a resposta al desig de tenir fills i filles d'una parella infèrtil. No obstant, després de la Segona Guerra Mundial es va produir un canvi significatiu en aquesta pràctica. Van ser les experiències de les adopcions internacionals i interracials que van tenir lloc a la fi del conflicte armat les responsables dels canvis en el model tradicional de l'adopció.

Fins a aquell moment, la majoria de les adopcions que es portaven a terme es mantenien en secret, eren de nens i nenes acabats de néixer i s'intentava que, tant la nacionalitat com les carac-

terístiques físiques dels infants adoptats, fossin les mateixes que les dels pares i mares adoptius. En la major part de les adopcions internacionals, la diferència física i l'edat dels fills i filles, són elements que impedièen el *secret* que sempre havia estat present en les adopcions tradicionals. Amb el canvi de model, es comença a veure l'adopció com un dret dels infants sense família, és a dir, que ells, els nens i les nenes, i no els seus pares i mares adoptius, són els qui passen a ser el *centre* de les adopcions.

A Brasil, l'adopció internacional es va iniciar els anys 70 del segle XX, un període en què les desigualtats socials eren molt accentuades i en el qual

Direcció publicació:

Diana Marre
i Beatriz San Román

Continguts d'aquest número:

Gisele Caroline Ribeiro
Anselmo

Imatges:

Alba Danés Boix

Coordinació:

Victòria Badia

Traducció:

Victòria Badia

Difusió:

Maria Galizia

Subscripció i contacte:

gr.afin@uab.cat

ISSN: 2013-2956

GRUP D'INVESTIGACIÓ
Universitat Autònoma de Barcelona

Amb el suport de

hi va haver moltes denúncies d'adopcions irregulars per la compra, venda i tràfic de nens i nenes.

En un context històric mundial de mobilització de diferents esferes de la societat i de canvis en els conceptes dels drets humans, s'aprovaren i ratificaren importants legislacions per a la protecció de nens, nenes i adolescents. A nivell internacional, va ser la promulgació de la Convenció dels Drets del Nen (CDN), aprovada per l'ONU el 1989, el primer instrument jurídicament vinculant que reconeix els infants com a agents socials i com a titulars actius de drets. Com a reforç d'aquest tractat en matèria d'adopció, es va promulgar el Conveni de La Haia sobre Adopció (el 29 de maig de 1993) relatiu a la Protecció del Nen i a la Cooperació en Matèria d'Adopció Internacional, perquè les adopcions internacionals es realitzin en l' "interès superior del nen o nena" i respectant els seus drets fonamentals, així com per prevenir adopcions irregulars.

A nivell nacional, a continuació de la Convenció, a Brasil es va aprovar l'Estatut del Nen i de l'Adolescent (Llei N° 8069 de 13 de juliol, 1990) i uns anys després, la Llei d'Adopció Nacional (Llei N° 12.010, de

3 d'agost, 2009) que modificà la normativa anterior. Aquest marc legislatiu, tenia la intenció de delinear un nou model a seguir per reduir el procés d'institucionalització, afavorint la reinserció de l'infant en la família biològica o en la d'adopció. Tanmateix, encara es manté una bretxa entre el marc jurídic i la seva aplicació, especialment pel que fa al dret a la convivència familiar dels nens i nenes brasilers.

En el present treball presento algunes observacions sobre l'adopció de nens i nenes brasileres per part de famílies italianes, a partir d'una investigació realitzada el 2012 amb vuit famílies italianes que viuen a la Comuna de Pàdua (Itàlia) per a un treball final de màster.

De la institucionalització a la immigració per raó de l'adopció internacional

La ruta seguida pels nens, nenes i adolescents brasilers adoptats internacionalment, ha seguit un camí lineal. La institucionalització és generalment el primer pas d'un llarg procés fins a l'adopció en tant que l'acolliment familiar a Brasil és molt recent. Així, gairebé tots els nens i nenes viuen en acolliments residencials, la qual cosa constitueix un problema per a la vida

dels qui romanen un llarg període en una institució, en perjudici del seu desenvolupament físic i emocional.

La majoria dels infants acollits viuen als Estats brasilers amb més alta densitat demogràfica, a les grans metròpolis urbanes. Segons les dades publicades pel Consell Nacional de Justícia, el novembre de 2015, existien al Registre Nacional de

Nens Acol·lits, 45.264 nens, nenes i adolescents que vivien en acolliment residencial. São Paulo és l'estat amb el nombre més alt, amb 12.977 acollits, seguit de Rio Grande do Sul amb 5.270 nens i Minas Gerais amb 4.847 nens acollits.

Una enquesta nacional sobre nens, nenes i adolescents acollits destaca com a raons d'acollida més comunes la negligèn-

cia (33,2%), l'abandonament (18,5%), la dependència química o de l'alcohol dels pares o tutores (17,7%) i la violència física, psicològica o sexual (16%) dins de la família.

En tant la negligència es defineix com les omissions dels pares i mares cap als seus fills i filles, en no suplir les necessitats bàsiques per al seu desenvolupament físic, emocional i social, alguns professionals tenen dificultats per definir aquest concepte i el confonen amb expressions de la pobresa. En la legislació brasilera, la pobresa no pot ser una raó per a l'acolliment residencial, però quan la pobresa provoca situacions de vulnerabilitat i no existeixen polítiques socials efectives per protegir aquestes famílies, molts professionals consideren que la institucionalització és per a molts nens i nenes l'oportunitat de créixer en un lloc segur.

La majoria dels nens, nenes i adolescents brasilers que estan institucionalitzats pertanyen a famílies joves, de classe obrera pobre, a famílies que enfronten separacions o noves parelles sense una xarxa de solidaritat familiar i comunitària de recolzament amb què minimitzar els greus problemes de subsistència i de so-

brecàrrega per la cura dels seus fills, com per exemple, a través de la circulació dels seus fills i filles en altres famílies.

Un altre problema greu és no comptar amb polítiques públiques adients i eficaces per fer front als problemes econòmics i socials. Per a molts infants institucionalitzats, la reintegració a la seva família esdevé un difícil procés ja que la situació de la família en general no canvia.

El novembre de 2015, hi havia en el Registre Nacional d'Adopció de Brasil 6.258 nens i nenes adoptables, el 14% del total de menors acollits. Majoritàriament eren nens (56,17%), descendents de pares i/o mares negres (66,44%), tenien germans (70,92%), i/o algun problema de salut (25%). La majoria (48,36%) tenien entre 13 i 17 anys, el 2,16% de menys d'un any, el 14,69% entre 2 i 5 anys, el 9,63% entre 6 i 8 i el 25,17% entre 9 i 12. Aquest mateix Registre indicava com a perfil desitjat del futur fill o filla pels 34.257 sol·licitants d'adopció –qualsevol persona amb o sense fills de 18 anys o més que tingui una diferència de més de 16 anys amb el nen o nena per adoptar– era el de nens o nenes sans (70,67%), de qualsevol color (40,72%) –un 23,43% desitjava adoptar

només nens i nenes blancs-, de qualsevol sexe/gènere (61,2% en front del 29,59% que solament volia adoptar nenes) o amb germans (72%). Respecte a l'edat, les preferències eren les següents: acabats de néixer, 9,24%; fins a un any, 16,39% i amb més de 7 anys, 6,7%.

Així, el novembre de 2015 a Brasil el nombre de sol·licitants era cinc vegades més gran que el nombre de nens, nenes i adolescents adoptables, i el perfil desitjat pels qui sol·licitaven era molt diferent al dels nens, nenes i adolescents adoptables en tant que preferien nenes blanques de menys de 2 anys d'edat saludables, mentre que el perfil dels nens, nenes i adolescents adoptables era de nens negres de més de 5 anys amb germans. Com que la majoria de nens, nenes i adolescents adoptables no encaixen en el *perfil* desitjat per les famílies adoptants brasileres, l'última, (l'única?) alternativa a la vida en un institut d'acollida és l'adopció internacional.

L'adopció internacional a Itàlia

A Itàlia, solament els matrimonis heterossexuals amb més de tres anys de convivència estable poden adoptar. Els cònju-

ges han de ser capaços d'educar i mantenir els nens, nenes o adolescents que es proposin d'adoptar, l'edat dels pares i mares adoptius ha de ser almenys de 18 anys.

La parella que pretén adoptar s'ha de dirigir als serveis socials (en moltes regions italianes existeix l'“*Equipe Adozione*”, amb professionals especialitzats en adopcions) per rebre la primera informació i inscriure's en les reunions informatives periòdiques obligatòries. Els professionals especialitzats expliquen el procediment, els passos a seguir, el significat i les implicacions de la paternitat i maternitat adoptiva, les peculiaritats de l'adopció internacional i les condicions inicials a complir per a la sol·licitud de l'adopció.

El segon pas és l'apertura de l'expedient amb la presentació de la sol·licitud d'adopció al Tribunal de Menors. Aquest últim indica als serveis socials del territori de residència de la parella l'estudi psico-social requerit per a la valoració dels sol·licitants d'adopció internacional.

Els serveis socials (un treballador social i un psicòleg) realitzen els Informes Socials i els transmeten al Jutge Honorari del Tribunal de Menors que atorga el Cer-

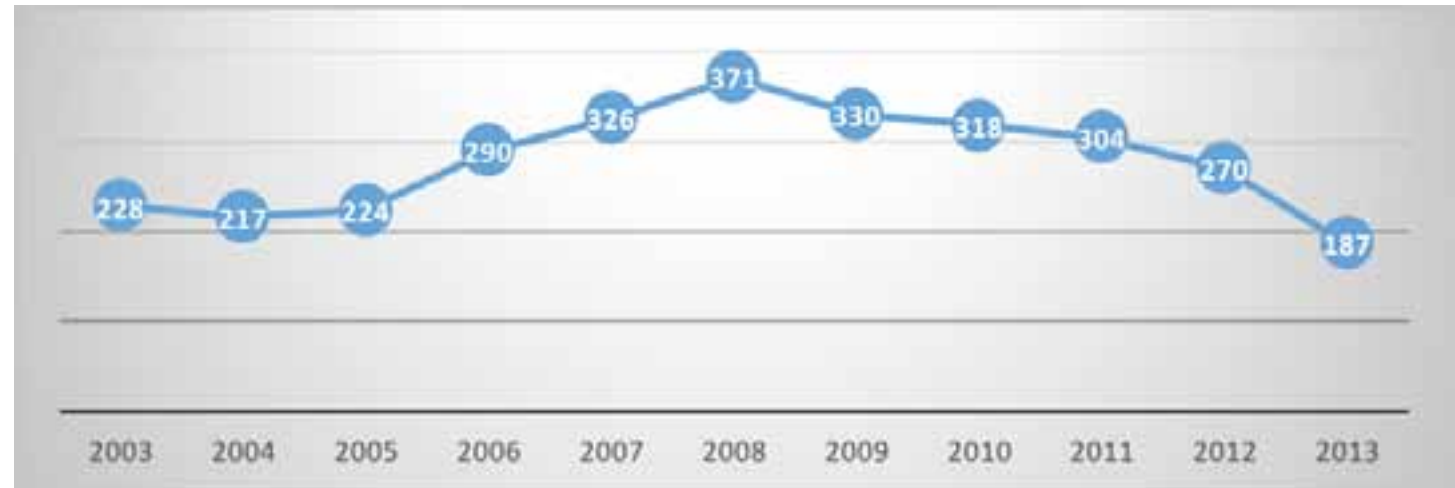
tificat d'Idoneïtat per a l'adopció internacional. Les parelles autoritzades poden elegir un Organisme Acreditat per a l'Adopció Internacional (OAA). A Itàlia, existeixen 62 OAA (*Enti Autorizzati*) dels quals solament un és públic.

La motivació principal que condueix una parella a l'adopció és l'absència d'un fill biològic. Normalment, totes les pare-

lles han fet un camí, dolorós, a través d'un diagnòstic d'infertilitat o, tot i no tenir-lo, a través de la impossibilitat de concebre o de problemes genètics, generalment amb diversos tractaments fallits, tot plegat ha conduït al fet que l'adopció constitueixi l'única –i última oportunitat– per tenir fills o filles.

El 2013, Itàlia va ser el segon país del món en adopcions internacionals: 2291 matrimonis adoptaren 2825 nens, nenes o adolescents de la Federació Russa –25%–, Etiòpia –10,4%–, Polònia –7,2%–, Brasil –6,6%–, Colòmbia –6,3%– i Xina –5,7%–, en molts casos, més grans de 7 anys, és a dir, nens i nenes *reals*, a causa de les característiques actuals de l'adopció, en tant que cada vegada més entren en el circuit de l'adopció internacional nens i nenes més grans, amb germans i amb problemes de salut. Aquest fenomen posa de manifest la importància de la preparació dels operadors dels serveis públics especialitzats en el tema de les adopcions perquè siguin capaços de preparar els futurs pares i mares adoptius per al perfil dels nens, nenes i adolescents actualment adoptables. Només a través d'un millor coneixement sobre l'adopció, les famílies

Gràfic 1 - Nombre d'adopcions a Brasil per famílies d'Itàlia (2003-2013)

Font: CAI – Commissione Adozione Internazionale

podran ser més conscients de l'existència de nens, nenes i adolescents que necessiten una família.

La immigració de nens i nenes brasilers a Itàlia a causa de l'adopció internacional

Un nombre significatiu de nens, nenes i adolescents brasilers migren anualment a causa de l'adopció internacional en direcció a Itàlia. Tot i que les xifres estan disminuint, Itàlia segueix essent el país que acull el nombre més alt d'infants procedents de Brasil.

Com hem assenyalat, els nens, nenes i adolescents brasilers adoptables passen

un llarg procés d'institucionalització abans que es promulgui la pèrdua de la pàtria potestat de les seves famílies de naixement, per la qual cosa quan arriben a Itàlia, en general, ja tenen una mitjana d'edat de 8 anys.

Les vuit famílies que participaren en el meu estudi de cas revelaren haver passat per un període de dificultats en algun moment del seu procés adoptiu, la majoria en els primers moments després de l'adopció, quan els lligams emocionals s'estaven construint, la qual cosa va comportar una sensació d'inseguretat, tant per part dels pares i mares com dels fills i filles.

Amb l'arribada dels nens o nenes a la família, els pares i mares solen viure moments de dificultat pel canvi en el seu ritme de vida. Algunes mares després del període de llicència per maternitat, van reduir la seva jornada laboral o van decidir renunciar al món laboral per dedicar-se per complet a la família, unes per un període limitat fins que els nens o nenes fossin més autònoms en el nou context social italià i altres definitivament. Aquest canvi normalment va ser realitzat per les dones mentre que, majoritàriament, els pares van continuar amb el ritme de treball que tenien abans de l'adopció.

Els principals canvis que van patir els pares i mares se centren en les dificultats en el nou rol social que comporta i demanda la parentalitat adoptiva. Els fills i filles, al seu torn, van haver d'adaptar-se a contextos completament nous, mai experimentats: nova família, nou país, nova escola, nous idiomes, noves expressions.

Algunes famílies viuen encara amb dificultats diàries, independentment del temps que fa que els nens i nenes viuen a la societat italiana, entre les quals, probablement la més difícil és la discriminació racial que pateixen aquests infants a la

societat d'acollida. Malgrat totes les dificultats, molts les superen durant els primers anys d'adopció, sobretot si els llaços familiars són forts.

Els familiars, amics i companys de l'escola del nen o nena i de la família són, en general, els recursos més importants per a una bona acollida dels infants en la seva nova quotidianitat. Per tant, no són solament les famílies adoptives les qui s'han de preparar per a l'adopció, sinó que la "gestació" adoptiva ha de ser compartida amb les persones més properes inclosos els professionals de les escoles, els quals també hauran de preparar-se per la inclusió dels nens i nenes adoptats.

Quan es preguntà a les famílies adoptives sobre els motius per a la pèrdua de la pàtria potestat dels pares de naixement dels seus fills i filles, la majoria mostrava un desconeixement parcial o total de la vida primerenca d'aquests nens, nenes o adolescents, alhora que la majoria també assenyalava que això depenia de l'edat de l'adopció, en tant que el nen, nena o adolescent sol ser l'única font d'informació sobre el tema. No obstant, molts no recorden o no saben perquè van ser adoptats i, en general, les famílies no tenen accés

a la informació disponible sobre la família d'origen –o en tot cas aquesta és molt escassa–, la qual cosa sovint dificulta la capacitat de proporcionar respostes a les preguntes dels fills i filles que van sorgint al llarg de la vida i la construcció de la història de cada nen o nena. Els qui eren més grans quan van ser adoptats o ho van ser junt amb germans o germanes acon-

segueixen mantenir més viu el record de la seva història de vida.

Així, alguns d'ells decidiren compartir amb els seus pares i mares les experiències que van viure, o el que recorden durant els seus primers dies de convivència a Brasil, amb l'esperança d'enfortir els lligams afectius i ser acceptats tal com són, com comenta la següent mare:

"(...) Després del tercer dia, (...) Es-tàvem ella i jo, assegudes al seu llit. Ella havia estat plorant i va començar a explicar-me la seva història, des que va néixer fins al moment en què ens vàrem conèixer, tot. (...) ella desitjava que jo hagués entès exactament de què estava parlant i des d'aquell moment les coses van canviar, cada vegada més, sempre a millor (...)."

Tots els nens i nenes participants d'aquest estudi, van estar més de tres anys institucionalitzats. En general, les famílies d'origen estaven compostes per un gran nombre de persones, amb més de tres fills. La majoria vivia a la pobresa, altres van ser víctimes de violència domèstica. En dos dels casos, la detenció o la malaltia mental dels pares van ser el motiu de la institucionalització. Altres tenien experiència de vida als carrers.

Tanmateix, tots els pares i mares entrevistats van revelar que la vida quotidiana dels nens, nenes i adolescents adoptats, a pesar de les seves especificitats, és positiva, de la qual cosa es pot deduir que l'adopció internacional de nens, nenes i adolescents brasilers d'aquest estudi va ser la millor alternativa per la seva vida

i la de la família. És important assenyalar que per a tots els nens, nenes i adolescents que van participar en aquest estudi, l'adopció internacional era l'última oportunitat per viure en un nucli familiar, sens dubte, un canvi molt important en les seves vides en molts sentits.

Consideracions finals

Els nens, nenes i adolescents tenen dret a ser part d'una família i l'adopció internacional és l'única opció per a molts d'ells. Sabem que aquesta no és la millor resposta, però mentre no hi hagi polítiques eficaces que permetin fer tot el possible perquè les famílies d'origen siguin capaces de viure amb els seus fills o filles o bé hi hagi famílies brasileres que adoptin tots els nens, nenes o adolescents adoptables, l'adopció internacional continuarà essent l'única alternativa en tant que, a l'altre hemisferi, a Europa, hi ha parelles disposades a acollir-los a les seves famílies. Com ja hem vist, per la majoria de les parelles italianes, sobretot per raons reproductives, l'adopció és també la seva única oportunitat per a l'exercici de la parentalitat, per això molts han trobat els seus fills i filles al Brasil.

SOBRE L'AUTORA DEL TEXT

Gisele Caroline Ribeiro Anselmo

Doctoranda en Treball Social a la Universitat degli Studi Roma Tre (des del 2013) i becària doctoral del Programa Ciência sem Fronteiras (CsF) – Capes/MEC-Brasil, participa de l'intercanvi entre intel·lectuals brasilers i italians, a través d'un acord bilateral entre la Universidad Federal de Pernambuco (GEPE-UFPE) i la Università degli Studi Roma Tre. Va realitzar el mestratge a Lavoro, Cittadinanza Sociale e Interculturalità a la Università Ca' Foscari de Venezia (2012). Té experiència de treball a l'Equipe Adozione di Padova - Itàlia (2010-2011). Ha finalitzat un Mestratge en Treball Social a la Pontificia Universidad Católica de Río de Janeiro (2008) i una llicenciatura en Treball Social per la mateixa Universitat (2005). Investiga sobre temes vinculats a l'adopció internacional, les qüestions socials, la pobresa, la família, els programes socials, l'ocupació i la immigració

SOBRE L'AUTORA DE LES IMATGES

Alba Danés Boix

Nascuda a Olot, el 1986, és Llicenciada en Ciències de la Comunicació i Tècnica Superior en Fotografia Artística. L'objecte dels seus projectes fotogràfics és la relació entre l'entorn natural i l'individu social. Un intent de descobrir i documentar conscientment i activament els paisatges i les persones que els habiten. Un procés que sovint fa essencial la suma de paisatge i retrat amb els conseqüents vincles fotogràfics que s'estableixen entre ells. Caminar ha derivat per ella en una pràctica estètica, una metodologia sacrificada portada a terme amb una actitud de resistència. Amb aquesta praxis en ment, ha proposat àlbums de residus paisatgístics, de franges a ciutats, d'espais per a un nou descobriment o per a l'oblit etern, jocs de deambulació on individus i paisatges comparteixen protagonisme. Els retrats a persones i paisatges són la voluntat de deixar constància de qui, com i per què les rodeja. Una aproximació des de la imatge per qüestionar la relació entre paisatge, societat i individu, una revisió a la gestió d'espais i emocions del món contemporani.

www.albadanes.com

PER LLEGIR

Assis, Simone G.; Farias, Luís O.P. (Orgs.) (2013)
[Levantamento nacional das crianças e adolescentes em serviço de acolhimento](#)
 São Paulo: Hucitec Editora

Aquesta publicació és el resultat d'una enquesta nacional portada a terme a nens, nenes i adolescents en el servei d'acollida, realitzada en 1229 municipis brasilers. Té com a finalitat recolzar la planificació de les accions governamentals, contribuir a un debat ampli i a la millora de les polítiques destinades a la infància.

Cardarello, Andrea (2012). [O interesse da criança e o interesse das elites: "Escândalos de tráfico de crianças", adoção e paternidade no Brasil](#). *Scripta Nova. Revista Electrónica de Geografía y Ciencias Sociales*. [En línia]. Barcelona: Universitat de Barcelona, 15 de març de 2012, vol. XVI, n° 395 (10).

Fonseca, Claudia (2006). [Da circulação de crianças à adoção internacional: questões de pertencimento e posse](#). *Cadernos Pagu* n° 26, Campinas Jan./Jun, 2006.

Istituto degli Innocenti (2011). [L'Italia e il Brasile per il benessere dell'infanzia nelle adozioni internazionali](#). Florència: Istituto degli Innocenti.

AAVV (2014). [Dati e prospettive nelle adozioni internazionali: Rapporto sui fascicoli dal 1° gennaio al 31 dicembre 2013](#). Florència: Commissione per le Adozioni Internazionali / Istituto degli Innocenti.

PER VEURE

Associação dos Magistrados Brasileiros (2007) [Se essa casa fosse minha...](#) Brasil, 23 min.

El documental "Se essa casa fosse minha..." ("Si fos casa meva...") és part de la campanya "Mude un destino" (Canvia un destí), en favor de l'adopció conscient. El vídeo mostra històries reals de nens i nenes que busquen famílies adoptives i adults brasilers que desitgin millorar les vides d'aquests joves que, per alguna raó, no podien viure amb les seves famílies d'origen.

NOTÍCIES AFIN

Propera inauguració de la Casa AFIN

El proper 26 d'octubre (dimecres) inaugurarem la nova seu del [Centre AFIN](#). Situada en una zona de bosc del campus de la Universitat Autònoma de Barcelona, la Casa AFIN està a menys de

quatre minuts caminant des de l'estació de Bellaterra dels FGC i compta amb espai d'aparcament. Els seus 100 metres quadrats donaran recer als nostres serveis de formació i atenció personalitzada i grupal, així com al Grup de Recerca AFIN.

Us convidem a visitar la nostra nova llar i brindar amb el nostre equip aquest dia, a les 13 h.

Congrés Iberoamericà d'Investigació Qualitativa en Salut

Entre els dies 5 i 7 de setembre es va realitzar a Barcelona el VII Congrés d'Investigació Qualitativa en Salut, coorganitzat per la Universitat de Barcelona, amb especial contribució de la Dra. Pilar Isla (Dept. d'Infermeria de Salut Pública, Salut Mental i Maternoinfantil-AFIN) i el grup AFIN de la Universitat Autònoma de Barcelona, amb especial dedicació de la Dra. Beatriz San Román (Dept. de Psicologia Social-AFIN-UAB), ambdues integrants del grup AFIN. La Dra. Carmen López i la Dra. Assumpta Rigol (Dept. d'Infermeria de Salut Pública, Salut Mental i Maternoinfantil-UB-AFIN), la Dra. Paola Galvany i la Dra. Antonia Arreciado (Dept. de Infermeria-UAB-AFIN) i Victòria Badia (AFIN-UAB) van participar activament de l'organització d'aquest.

El congrés reflexionà sobre aspectes epistemològics i metodològics de la investigació i s'hi presentaren resultats de distintes investigacions, a través de gairebé 700 comunicacions procedents de 14 països diferents.

En aquest context, la Dra. San Román (AFIN-URV-UAB) va organitzar una taula rodona titulada *Investigació Qualitativa en Salut Reproductiva* amb la participació de la Dra. Diana Marre (AFIN-UAB), la Dra. Silvia de Zordo (UB) i el Dr. Marcin Smietana (AFIN-Univ. de Cambridge) qui mostraren les perspectives específiques emergents en investigació qualitativa en salut, especialment a través de l'etnografia. A partir de les definicions

i la història de la salut i la justícia reproductiva, explicaren els reptes que van suposar les respectives investigacions en relació amb els comitès ètics i l'accés a 'informants clau' durant el treball de camp. Del debat van emergir dues grans conclusions: d'una banda, la necessitat d'equilibrar el poder dels comitès ètics que limiten la investigació a determinats temes i les aproximacions des d'una perspectiva política concreta i, d'altra banda, la necessitat de formar-se i compartir experiències en la gestió de les dificultats dels protocols ètics en els projectes d'investigació.

Imatge del públic durant una de les sessions del VII Congrés Iberoamericà d' Investigació Qualitativa en Salut.

Pilar Isla, Jordi Alberch (Vicerector d' Investigació, Innovació i Transferència de la Universitat de Barcelona) i Beatriz San Román a la sessió de clausura del congrés.

Congrés AIBR

Entre el 6 i el 9 de setembre de 2016, va tenir lloc a Barcelona el II Congrés Internacional de AIBR, titulat *Identidad: Puentes, Umbrales y Muros*, on diversos investigadors/es del grup AFIN participaren en l'organització de tres panels i amb diferents comunicacions com a part dels primers resultats del projecte coordinat RETOS *Deseos parentales y derechos reproductivos y filiales: miradas interdisciplinarias sobre decisiones reproductivas y 'órigenes' en reproducción asistida, adopción y subrogación* (2016-2019), finançat pel Ministeri d'Economia i Competitivitat (CSO2015-64551-C3-R), coordinat des de la Universitat Autònoma de Barcelona per la professora Diana Marre, qui també coordina un dels subprojectes junt amb uns altres desenvolupats, des de la Universidad Complutense de Madrid, liderat per les professores Ana María Rivas Rivas i Consuelo Álvarez Plaza, i des de la Universidad de Alicante, a càrrec de la professora María José Rodríguez Jaume.

Durant el primer dia del congrés es va desenvolupar el panel titulat "El govern de la infància: discursos i pràctiques professionals en els dispositius de 'protecció' de drets", organitzat per la Dra. Carla Villalta (UBA) i la Dra. Aránzazu Gallego (UG), ambdues investigadores vinculades al Grup AFIN. El panel versà sobre les polítiques i les pràctiques amb nens, nenes, adolescents i les seves famílies des de dispositius de protecció dels drets de

la infància "desprotegida" i/o amb drets vulnerats, estatals o concertats. Es van debatre experiències d'investigació exploratòries de la microfísica de les relacions socials i de poder que sustenten aquestes polítiques i pràctiques configurant particulars conceptualitzacions de la infància i els seus drets. Així mateix, es va reflexionar entorn del potencial de l'enfocament etnogràfic en l'anàlisi d'aquestes polítiques i intervencions desenvolupades sota el lema de la protecció de la infància.

Des d'aquesta perspectiva s'analitzà de quina manera es configuren les diverses normatives pro drets de la infància i com es defineixen les mesures "adequades" de protecció, quins són els tòpics visibles i invisibles moralment construïts que informen les polítiques destinades a la infància i les seves famílies i les maneres en què s'encarnen –complexament i contradictòriament– en valors polítics, ideològics, filosòfics (proteccionistes, salvacionistes, de control i regulació, emancipatoris o d'ampliació de drets, etc.), el rumb de les trajectòries i pràctiques professionals quotidianes i les relacions que es construeixen entre els diferents actors involucrats, així com els canvis promoguts des de l'imperatiu desinstitucionalitzador com a principi inspirador de la "gestió" de la infància en els sistemes de protecció.

Aquests temes de debat emergiren de les comunicacions que van tractar temes com les pràcti-

Participants del doble panel "Making Kinship: Technology, Bio-politics, and Reproductive Justice".

ques professionals davant la comunicació dels orígens genètics (Fernando Lores Masip, de la UCM), les modalitats contemporànies d'intervenció social sobre la infància (Agustín Barna – UBA), la racionalitat neoliberal en els sistemes de protecció (Silvina Monteros – UG-ESCODE), els debats i tensions en les pràctiques institucionals de gestió de l'adopció de nens (Carla Villalta, UBA/CONICET) i la protecció de drets en els albergs infantils en Ciudad Juárez, Mèxic (Janeth Martínez, UACJ).

La Dra. Beatriz San Román (URV-UAB) i el Dr. Marcin Smietana (Univ. of Cambridge) del Grup AFIN organitzaren el doble panel titulat "Making Kinship: Technology, Bio-politics, and Reproductive Justice" [Construint el parentiu: Tecnologia, Biopolítica i Justícia Reproductiva], on s'analitzaren canvis contemporanis en el parentiu, particularment relacionats amb les intervencions tecnològiques en la reproducció i la formació de les

famílies, així com amb l'accés a la justícia reproductiva de les persones nascudes per reproducció assistida o gestació subrogada.

La primera part del panel se centrà en tecnologies reproductives transnacionals com la gestació subrogada a Ucraïna, Estats Units (Delphine Lance-EHEES), Mèxic (April Hovav-Univ. Southern California) i Rússia (Christina Weis-DMU), donació i congelació d'òvuls (Lucy van de Wiel- Univ. of Cambridge) i la medicalització del part des de la perspectiva d'una comunitat illenca d'Indonèsia (Alicia Paramita Rebuelta-UAB). La segona part del panel es va focalitzar en el parentiu queer i els obstacles en què es troba en contextos com l'italià (Federica de Cordova i Chiara Sita de la Università de Verona; Tatiana Motterle i Beatrice Gusmano del CES) o el polonès (Joanna Mizielinska i Agata Stasinska del IPPAS). Totes les anàlisis es basaren en investigació qualitativa, principalment etnogràfica, i mostraren com l'ús de la tecnologia en la reproducció és contingent i depenent del context: en alguns casos, com la gestació subrogada, pot ser vista com una intervenció controvertida sobre "la naturalesa", mentre que en altres, com la medicalització del part, pot ser vista com a salvadora de vides. Els excel·lents estudis presentats en el doble-panel també mostraren les percepcions dels participants en relació amb la reproducció col·laborativa, com les gestants, les donants d'òvuls, els pares i mares d'intenció, incloent-hi homo i heterosexuals, i en el trànsit per nous camins en la reproducció i en la

creació de famílies, una revolució que està tenint lloc entre les línies convencionals del parentiu i la biologia.

Finalment, la Dra. Diana Marre i la Dra. Consuelo Álvarez organitzaren un panel titulat "Drets, Justícia i Pràctiques Reproductives", participant del debat entre drets reproductius, -on parelles i individus poden decidir lliurement i responsablement quants fills/es tenir i quan tenir-los-, i justícia reproductiva, -basada en l'articulació dels drets reproductius i la justícia social. Aquest panel va debatre sobre les interseccions entre polítiques, pràctiques, reproducció i relacions de poder des de la gestació subrogada, l'ovodonació o les experiències de cura. En el panel es presentaren i debateren aspectes comparatius de la gestació subrogada des de l'experiència de mares soles, parelles heterosexuales i homosexuals espanyoles a Índia, Califòrnia, Tailàndia i Geòrgia (Consuelo Alvarez, Ana María Rivas i Isabel Jociles - UCM); les tensions entre el dret de les dones a avortar i les "expectatives estratificades" que responsabilitzen les dones de la bona reproducció, en una comparació entre Itàlia i Catalunya (Silvia de Zordo - Sussex University); la tensió entre el dret a l'anonimat de les donants de semen i òvuls i el dret a conèixer els orígens de les persones nascudes per tractaments de reproducció assistida (Noelia Igareda, UAB); l'emergència d' "altres" cuidadors (avis, germans grans o veïns), en situacions de vulnerabilitat social a Ciudad Juárez (Mèxic) (Janeth

Martínez, ENAH - MUREF); la gestació subrogada a Mèxic i les seves implicacions en l'establiment de la filiació (María Eugenia Olavarría, UAM); i l'articulació de les narratives entorn de l'ovodonació sobre els qui donen, per què ho fan, com funciona o està regulada la donació (Priscilla Rivera-UAB).

Pel que fa a les comunicacions realitzades per membres del grup AFIN, cal destacar la participació de Victòria Badia (AFIN-UAB / GREMHER-UB) titulada "Les percepcions extrasensorials com a memòria heterodoxa del sofriment: L' Hospital del Tòrax de Terrassa", dins del panel "Les pràctiques a l'espai com a portal de la memòria", organitzat per Gabriela Navas i Montse Pijoan. Aquesta comunicació amb base a la investigació realitzada a l'Hospital del Tòrax de Terrassa explica des d'un punt de vista antropològic la significació i representació social dels anomenats fenòmens paranormals, la seva relació amb la memòria i els deutes pendents del passat, així com l'augment de l'interès pels llocs encantats, en el context de l'imaginari de la societat contemporània.

D'altra banda, la Dra. Yolanda Bodoque (URV), Mireia Roca (AFIN-UAB / URV) i la Dra. Dolors Comas d'Argemir presentaren una comunicació titulada "Homes en treballs remunerats de cura: gènere, identitat professional i cultura del treball", en la qual analitzaren les experiències i percepcions dels homes que es dediquen de manera professional i remunerada a la tasca de la cura. Es tracta d'un dels resultats del projecte "*Homes cuidadors:*

Reptes i Oportunitats per reduir les desigualtats de gènere i afrontar les noves necessitats de cura”, l’objectiu central del qual és identificar les barreres culturals i d’accés al treball de cura, codirigit per la Dra. Dolors Comas d’Argemir (Universitat Rovira i Virgili) i la Dra. Diana Marre (Universitat Autònoma de Barcelona) finançat pel programa Recerca impulsat per l’Obra Social ‘La Caixa’ amb la col·laboració de l’Associació Catalana d’Universitats Públiques (ACUP).

També Chandra Kala Clemente Martínez (AFIN-UAB) presentà una comunicació titulada “Les famílies adoptives a Espanya i la recerca dels orígens per adoptats/des de Nepal”, centrada en les experiències de contacte, encontres i desencontres amb les famílies de naixement per part de persones adoptades, emmarcat en el panel “Orígens en adopció, reproducció assistida i subrogació: una construcció de la identitat narrativa?”, organitzat per la Dra. Maribel Jociles (UCM). En aquest mateix panel, Soledad Gesteira, realitzà una comunicació titulada “La recerca dels orígens a Argentina: activisme, parentiu i política”, on presentà les característiques del camp de la recerca dels orígens a Argentina, per això va descriure el sorgiment d’associacions i activistes que cerquen els seus orígens, les formes d’activisme que tiren endavant i com en la construcció de la seva demanda pel “dret a conèixer” reprenen i resignifiquen el discurs elaborat per Abuelas de Plaza de Mayo sobre la identitat i els orígens.

Beques Posdoctorals Marie-Curie

El Grup d’Investigació AFIN va obrir una convocatòria de projectes d’investigació per ser desenvolupats en l’àmbit del Grup amb finançament del programa de beques posdoctorals Marie-Curie, en el marc del pla Horizon2020. De les 28 candidatures internacionals rebudes, el Grup AFIN n’ha seleccionat dues, d’Estats Units i Anglaterra respectivament, els projectes dels quals han estat presentats al programa MSC-IF i els resultats dels quals es coneixeran a finals d’aquest any.

Estada Posdoctoral a Canadà

La Dra. Paola Galbany Estragués (AFIN-UAB), amb una beca de la Lawrence S. Bloomberg Faculty of Nursing de la University of Toronto (Canadà) realitzà una estada com a investigadora posdoctoral a la Universitat de Toronto, des del maig de 2015 fins al maig de 2016. Durant aquest temps, ha investigat les migracions d’infermeres a Espanya. Com a fruit d’aquesta investigació, s’ha publicat l’article “Migration of Spanish nurses 2009–2014. Underemployment and surplus production of Spanish nurses and mobility among Spanish registered nurses: A case study” a l’ *International Journal of Nursing Studies*, el text del qual es pot consultar en [aquest enllaç](#).

Paola Galbany durant la seva estada a Canadà.

Treballs de Camp al Nepal i l'Illa de Flors

Durant els mesos de juny i juliol d'enguany, Alicia Paramita Rebuelta Cho, doctoranda i becària FPU del Grup AFIN, realitzà una estada de treball de camp a una aldea del grup etnolingüístic Sikka a l'illa de Flores, Indonèsia, on va realitzar observació participant per tal d'analitzar la convivència entre les pràctiques tradicionals i biomèdiques entorn de l'embaràs, el part i el puerperi, temes que són objecte de la seva tesi doctoral.

Al seu torn, entre abril i agost de 2016, Chandra Kala Clemente Martínez, doctoranda i becària FPU del grup AFIN, va realitzar la seva primera estada de treball de camp a la Vall de Katmandú (Nepal) en relació amb la seva investigació sobre 'els orígens' en l'adopció transnacional entre Nepal i Espanya. L'objectiu de l'estada va ser l'obtenció de dades per analitzar com la recerca 'dels orígens' de les persones adoptades qüestiona la filiació biogenètica i exloent predominant a les societats occidentals.

Durant els mesos que Clemente va passar a Nepal, va entrevistar responsables d'orfenats i cases d'acollida, així com el Director i el Secretari General del Ministeri de Dones, Infància i Benestar Social de Nepal, departament encarregat de gestionar les adopcions transnacionals. D'altra banda, va dur a terme també observació participant i entrevistes amb les famílies d'origen de persones adoptades a Espanya, principalment germans

i germanes de naixement.

Paral·lelament a la seva experiència d'investigació, Chandra ha viscut una experiència personal de gran intensitat, en tant que ella va ser adoptada als cinc anys per una parella espanyola a Nepal i, junt amb l'inici del seu treball de camp, també va iniciar la cerca del seu germà de naixement. Després de divuit anys sense contacte ni saber res l'un de l'altra, en aquest viatge Chandra va poder reprendre el contacte i conèixer la família d'aquest, la seva esposa i el seu fill. L'estranyesa que va sentir al principi es va anar dissipant, integrant aquestes noves persones al seu univers familiar.

Matrones amb el sarung o pareo típic Sikka durant el 65 aniversari de les matrones d'Indonèsia (IBI: Ikatan Bidan Indonesia) amb les quals Alicia Paramita va realitzar el seu treball de camp.

Chandra amb les seves dues famílies.